

WEGE D. C. & LONG A. J. 1995. *Key Areas for Threatened Birds in the Neotropics*. BirdLife Conservation Series No. 5. BirdLife International, Cambridge, U.K. 311 p. ISBN 0.946888.31.0. Prijs GBP 29,-.

In de 'vasteland' neotropen (Mexico, Centraal- en Zuid-Amerika, met bijbehorende eilanden) komen maar liefst 290 van de 1111 op wereldschaal met uitsterven bedreigde vogelsoorten voor (zie ook *Limosa* 68: 130). Deze 290 betreffen 8% van het totale aantal vogelsoorten (3600) in dit deel van de wereld.

Met behulp van een set pragmatische criteria, een database met reeds bekende vindplaatsen en een Geografisch Informatie Systeem werden alle potentiële 'Key Areas' voor deze 290 vogelsoorten geïdentificeerd. Deze werden aangevuld met nieuwe gegevens verkregen door middel van een uitgebreid consultatieproces en literatuurstudies.

De criteria zijn weinig kwantitatief, hetgeen natuurlijk niet was te voorkomen. Veel van de betrokken vogelsoorten zijn uitermate schaars, terwijl de kennis over deze soorten vaak weinig kwantitatief is. Het boek moet dan ook worden gezien als een eerste stap in de continent-dekkende opsporing en inventarisatie van alle 'Important Bird Areas', waaraan in 1996 door de Zuid-Amerikaanse partners van BirdLife International met groot enthousiasme is begonnen. Het zal nog wel een flink aantal jaren duren voordat deze immense klus zal zijn geklaard.

Tot die tijd voorziet *Key Areas for Threatened Birds in the Neotropics* zeker in een behoefte. Alleen al het feit dat met behulp van dit boek het vogelbeschermingswerk in de neotropen handen en voeten kan worden gegeven is van groot belang. Gespecialiseerde menskracht en vooral middelen zijn er immers nog steeds beperkt.

Per land is een inleiding opgenomen met een korte karakteristiek van de bedreigde vogelsoorten, de daarvoor classificerende 'Key Areas', de huidige beschermingsstatus, de 'Top Key Areas' en de belangrijkste te nemen beschermingsmaatregelen (voor zover bekend). Deze gegevens zijn ook in overzichtelijke tabellen samengevat, terwijl tevens kaarten met ligging en nummering van 'Key Areas' en een literatuurlijst zijn opgenomen. De inleiding wordt gevolgd door korte overzichten per 'Key Area'.

Een onontbeerlijk boek voor iedereen die is geïnteresseerd in natuurbescherming in de Neotropen! – *Joke E. Winkelman*

STATTERSFIELD A. J., CROSBY M. J., LONG A. J. & WEGE D. C. 1997. *Endemic Bird Areas of the World: Priorities for Biodiversity Conservation*. BirdLife Conservation Series No. 7. BirdLife International, Cambridge, U.K. 860 p. ISBN 0.946888.33.7. Prijs GBP 37,-.

Biodiversiteit is een tegenwoordig veel gebezigde term die nogal eens tot verwarring leidt. Want wat is nu precies 'biodiversiteit'? BirdLife International heeft ge-

tracht dit begrip meer inhoud te geven door middel van haar Biodiversiteits Project: een studie naar de zogenaamde 'restricted-range species' - vogelsoorten met een beperkt voorkomen en die derhalve als endemisch kunnen worden aangemerkt. Hierbij werd de vooronderstelling gedaan (met enig bewijsmateriaal) dat dergelijke centra van vogelendemisme ook voor andere diere- en plantgroepen 'hotspots' en daarmee centra van grote biodiversiteit zouden zijn. Een samenvatting van de eerste resultaten van deze studie verscheen in 1994 in rapportvorm ('Putting Biodiversity on the Map'), waaraan in dat jaar de vooraanstaande Milieuprijs van de Gemeente Amsterdam werd toegekend.

De studie wees uit dat de verspreiding van 25% van alle vogelsoorten op aarde (2561 van de 10 000) beperkt is tot gebieden met een oppervlakte van 50 000 vierkante kilometer of minder. Dit is pakweg de oppervlakte van Denemarken. Door alle gebieden met twee of meer van dergelijke vogelsoorten te selecteren, bleken 218 gebieden te kwalificeren als 'Endemic Bird Areas' (EBA's). Deze omvatten maar liefst 93% van alle 'restricted-range species'.

Het nu voorliggende boek betreft een wel zeer uitgebreide verslaglegging en (vernieuwde) analyse van alle voor het bovenvermelde rapport verzamelde gegevens en de naderhand verkregen aanvullingen. Na een voorwoord door Koningin Noor van Jordanië, de Honorary President van BirdLife International, volgt eerst een hoofdstuk over wat biodiversiteit is en hoe het begrip bij het stellen van beschermingsprioriteiten gebruikt zou kunnen worden. Daarna volgen hoofdstukken over het identificatieproces van de EBA's, de uitgevoerde analyses, en de (mogelijke) bescherming van EBA's. Een willekeurige greep uit de veelheid aan vaak in tabellen en grafieken gerangschikte informatie: 71% van de betrokken soorten blijkt in bossen voor te komen en slechts 3% in wetlands. Bijna de helft komt in berggebieden voor, een derde op oceanische eilanden. En 54% wordt bedreigd door verlies van of veranderingen in leefgebieden, terwijl bijvoorbeeld 6% door jacht en 2% door handel wordt bedreigd. Ruim driekwart van alle EBA's ligt in de tropen en subtropen. Top-landen met meer dan 10 EBA's betreffen Indonesië, Mexico, Brazilië, Peru, Colombia, Papua Nieuw Guinea en China. Op basis van de biologische belangrijkheid en de huidige bedreigingen blijken 76 EBA's 'critical' te zijn (direct actie nodig), 62 'urgent' en 80 'high'.

Daarna volgt een inleidend hoofdstuk over de gehanteerde regio's (Noord- en Centraal Amerika, Zuid-Amerika, Afrika, Europa en het Midden-Oosten, Continentaal Azië, de Zuid-Oost Aziatische Eilanden, Nieuw Guinea en Australië, en de Pacificische eilanden), met kleurenkaarten met de ligging van de EBA's en duidelijke overzichtstabellen (inclusief de stand van de huidige kennis, die natuurlijk nog wel eens te wensen overlaat).

Het grootste deel van het boek (ruim 550 pagina's) is gewijd aan beschrijvingen van iedere EBA (meestal twee pagina's per gebied). Deze omvatten een koptabel met een samenvatting van de geboden informatie, een kaartje van het gebied, en tekstgedeelten over de gebiedskarakteristieken, de restricted-range species, de bedreigingen en (mogelijke) beschermingsmaatregelen, en een tabel met de status en de habitats van de kwalificerende vogelsoorten. Vervolgens volgt een hoofdstuk

met korte teksten over de 138 'Secondary Areas', de gebieden met maar een 'restricted-range species'.

Het boek wordt afgesloten met een aantal Bijlagen waarin de restricted-range species per familie worden gerangschikt, waarin de EBA's met hun 'restricted-range species' per land worden gegeven, een literatuurlijst van maar liefst 31 pagina's, en een index op soorten (Engelse en Latijnse namen).

Een boek zo boordevol met gegevens en overzichten vraagt natuurlijk om kritiek. Om eerlijk te zijn: die is eigenlijk niet te geven zonder 'flauw' te zijn. Misschien is de grootste ommissie wel het gebrek aan een alfabetische index op gebieden, terwijl de soortenindex alleen verwijst naar de pagina's met gebiedsbeschrijvingen. In de tijd van computers niet nodig, en die paar pagina's meer hadden er ook nog wel bijgekund. Het had in ieder geval de toegankelijkheid van het boek en het handboekkarakter vergroot. Verder zijn sommige EBA's wel erg groot geworden. Neem bijvoorbeeld Nieuw-Zeeland, waar het gehele Noord-Eiland (120 000 km²) als een EBA is aangemerkt. Natuurlijk is het zo dat de vijf kwalificerende vogelsoorten sterk in voorkomen overlappen, hetgeen samennemen van deelgebieden rechtvaardigt. Maar vanuit praktisch beschermingsoogpunt is dit natuurlijk niet echt handig. Een ander voorbeeld is EBA 010 (Northern Sierra Madre Oriental; 15 000 km²), waar twee restricted-range species voorkomen. Het grootste deel van deze EBA ligt in Mexico, een klein stukje in het uiterste zuidpuntje van Texas, U.S.A. Vanuit politieke overwegingen was opsplitsing wellicht te overwegen geweest. Een algemeen punt van kritiek in eerdere BirdLife-publicaties was vaak het ontbreken van illustraties. Die zijn in dit boek ruimschoots opgenomen, hetgeen de leesbaarheid inderdaad vergroot.

Dat de auteurs trots zijn op hun werk blijkt wel uit Bijlage 5, waarin een overzicht wordt gegeven van publicaties welke gegevens uit BirdLife's Biodiversiteits Project gebruiken. De tabel geeft een selectie (!) van 28 Engelstalige titels in een periode van nog geen vier jaar. Dit is absoluut geen ongepaste trots. De auteurs, BirdLife International en haar wereldwijde netwerk van partners en experts verdienen inderdaad alleen maar lof. Voor het initiatief zelf, en niet in de minste plaats voor de uitermate verzorgde publicatie met een zee aan informatie die op zeer overzichtelijke en inzichtelijke wijze is gerangschikt. Op zo'n manier dat iedereen die de Engelse taal machtig is ermee uit de voeten kan. En dat voor nog geen 130 gulden. Proficiat! – Joke E. Winkelman

HEREDIA B., ROSE L. & PAINTER M. 1996. *Globaly Threatened Birds in Europe*. Council of Europe Publishing, Strasbourg, Frankrijk & BirdLife International, Cambridge, U.K. 408 p. Prijs GBP 28,95

Voor negentien Europese, op 'wereldschaal met uitsterfen bedreigde vogelsoorten' (zie ook *Limosa* 68: 130) worden in dit boek actieplannen beschreven. Tevens zijn drie andere soorten (Dwergaalscholver, Monniksgier, Kraagtrap) opgenomen die bij de start van het project in 1993 nog als zodanig te boek stonden, maar dit bij de status-herziening uit 1994 niet meer bleken te zijn. De 24e soort betreft de endemische Azoren Goudvink, waarvan de (onder)soortstatus onduidelijk is en waarbij de auteurs de (onder)soort het voordeel van de twijfel hebben gegeven: opgenomen als soort. Van de vijf vo-

gelsoorten die pas sinds 1994 te boek staan als 'globally threatened' zijn actieplannen in voorbereiding.

Voor elk van de 24 soorten heeft BirdLife International in samenwerking met Wetlands International (verantwoordelijk voor de watervogels) en de nationale BirdLife Partners een actieplan opgesteld. Hierbij is niet over een nacht ijs gegaan. De eerste stap betrof een serie workshops waarin in totaal 370 experts de laatste stand van zaken in kaart brachten en aanbevelingen deden voor de actieplannen. Daarna werd per soort een conceptplan opgesteld dat voor commentaar en aanvulling naar een nog bredere groep van experts werd gestuurd en naar relevante natuurbeschermings- en overheidsorganisaties. Bijgestelde concepten werden besproken in een bijeenkomst van de Raad van Europa, waar ook overheidsvertegenwoordigers en vertegenwoordigers van de Europese Commissie en de Bonn Conventie aanwezig waren, en op een bijeenkomst van het Standing Committee van de Bern Conventie. Alle versies werden steeds ook aangeboden aan de bovengenoemde experts. Een uitgebreid en tijdrovend proces dat als belangrijkste gevolg had dat alle 24 plannen door de verschillende Europese organen die zich op regeringsniveau met soortbescherming bezighouden officieel werden aanvaard. Dit houdt in de praktijk in dat de betrokken overheden zich daarmee hebben verplicht de uitvoering van deze actieplannen ook daadwerkelijk ter hand te nemen. Een belangrijke 'bottleneck' bij de uitvoering van dergelijke soortbeschermingsplannen was dus al tijdens het opstellen van de plannen genomen!

Ieder plan omvat drie delen: een inleiding over status, ecologie, bedreigingen, en beschermingsstatus en huidige beschermingsmaatregelen (deze laatste als overzicht per land), een tweede deel met de uiteindelijk te bereiken doelen en de daarvoor te nemen acties, gegroepeerd naar wetgeving, soort- en biotoopbescherming, monitoring en onderzoek, en 'public awareness', en een derde deel (als Annex) met de aanbevolen beschermingsacties gerangschikt per land.

Op deze wijze is een heel handzaam overzicht ontstaan dat een prima basis biedt tot het nader uitwerken van de actieplannen op nationaal niveau en uitstekend als handboek kan dienen voor iedereen die iets zinvol voor het behoud van deze soorten wil ondernemen. – Joke E. Winkelman

WOUTERSEN K. & PLATTEEUW M. 1998. *Atlas de las aves de Huesca, observacion de aves en el Alto Aragon / Atlas of the birds of Huesca, birdwatching in the Central Spanish Pyrenees and the Ebro valley*. Kees Woutersen Publicaciones, Huesca. 327 p. Prijs f 50,-.

De Noord-Spaanse provincie Huesca omvat een gebied dat iets kleiner is dan de helft van ons land. In het noordoosten van deze dunbevolkte provincie liggen beroemde roofvogelgebieden zoals de rformaties bij Jaca, Hecho en Riglos; het zuiden vormt een deel van Los Monnegros, een gebied dat vooral bekend staat vanwege het voorkomen van zandhoenders en trappen. Dat Huesca veel meer is dan deze twee gebieden, blijkt uit dit prima verzorgde, geheel tweetalige boek van Kees Woutersen en Maarten Platteeuw.

Vanaf 1979 hebben beide auteurs initiatieven in Huesca ontplooid. Zij zochten contact met plaatselijke en

Kleine Zwartkop, Spanje december 1985 (A.C. Zwaga) *Sardinian Warbler* *Sylvia melanocephala*

regionale onderzoekers en stimuleerden buitenlandse bezoekers hun waarnemingen in te sturen. Vanaf 1984 werkten zij met blokken van 10 x 10 km, vergelijkbaar met het SOVON-systeem. Dat niet elk blok iedere maand volledig werd uitgekamd, mag natuurlijk niet verbazen. Bepaalde gebieden zijn nauwelijks toegankelijk en het aantal waarnemers is een fractie van wat wij in ons land gewend zijn. De resultaten zijn weergegeven op kaarten per jaargetijde. Daarbij moet uit de tekst worden opgemaakt of stippen in voorjaar en zomer betrekking hebben op broedgevallen of op doortrekkers. Alleen bij zeldzame doortrekkers en incidentele broedvogels zijn alle waarnemingen op één kaartje gezet. De tekst per soort bevat veel details, waarbij het broeden tot bepaalde hoogten veel aandacht krijgt. De soortbespreking wordt gecompleteerd door een lijstje met het aantal waarnemingen per maand en een staafdiagram met de procentuele verdeling per maand.

De inleidende hoofdstukken gaan in op bodemgesteldheid, klimaat, vegetatie, gevolgde methoden en vogelbescherming in Huesca. De goed afgedrukte landschapsfoto's vormen hier een wezenlijke ondersteuning van de tekst. Een speciaal hoofdstuk *Where to watch birds* maakt de vogeltoerist duidelijk waar de kansen het grootst zijn om soorten als Lammergier, Havikarend en Kraanvogel te zien.

De Atlas van Huesca verschijnt vrij kort na het uitkomen van de *Atlas de las aves de Espana (1975-1995)* (SEO/Birdlife 1997). Hierin wordt alleen de verspreiding van broedvogels in blokken van ongeveer 28 x 18.5 km weergegeven, terwijl in de tekst het woord Birdlife het enige Engelstalige woord is. Voor een betrekkelijk

klein gebied als Huesca biedt de Atlas van Huesca veel meer en de tekst is bovendien voor iedereen toegankelijk. Natuurlijk is dit boek niet alleen van belang voor de vogeltoerist die zich goed wil voorbereiden of naderhand nog het een of ander wil nalezen. Voor de vogelbeschermers ter plaatse is dit in de eerste plaats een boek om trots op te zijn en een bron waarmee verder gewerkt kan worden. Tenslotte een compliment aan Kees Woutersen die het heeft aangedurfd dit fraaie boek tegen deze prijs uit te geven. – *Jelle van Dijk*

BARLOW C., WACHER T. & DISLEY T. 1997. *A field guide to birds of The Gambia and Senegal*. Pica Press, East Sussex. 400 p. ISBN 1.873403.32.1, prijs £ 26,-.

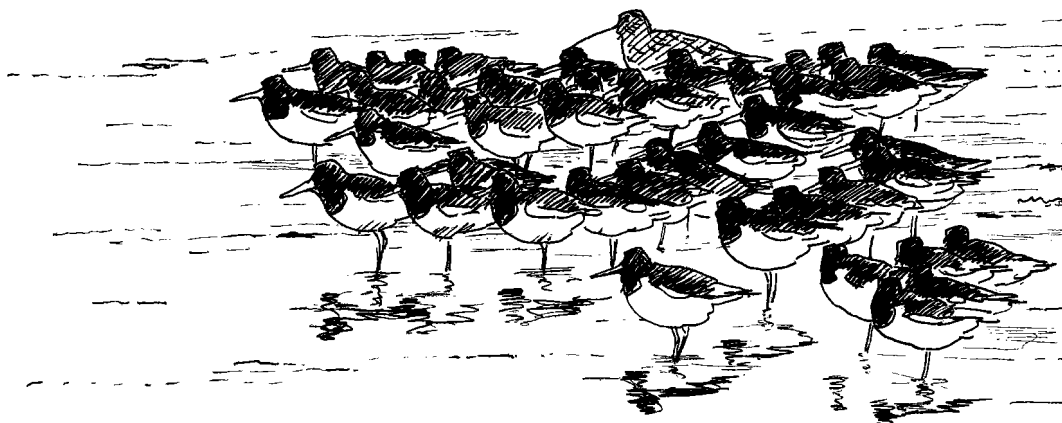
Tot voor kort was er voor vogelaars die richting West-Afrika trokken slechts de uit 1977 stammende veldgids *Birds of West Africa* (BofWA) van W. Serle, G. J. Morel en W. Hartwig voorhanden. In deze gids wordt een groot aantal soorten die in het westen van het Afrikaanse continent voorkomen beschreven. Hiaat is echter dat van lang niet alle soorten een afbeelding is opgenomen en dat veel soorten alleen terug te vinden zijn in een checklist achter in het boek. Verder zullen degenen die er mee in het veld rondgelopen hebben, het met me eens zijn dat de gids nou niet bepaald de meest ideale veldgids is. Het enthousiasme zal bij velen ver te zoeken zijn geweest en regelmatig zullen de onduidelijke opzet en de matige tekeningen verwensd hebben.

Een eerste blik op de in 1997 verschenen gids *Birds in*

The Gambia and Senegal (BTG) van Clive Barlow en Tim Wacher met tekeningen van Tony Disley geeft een geheel andere indruk. De goed verzorgde illustraties (48 platen met bijna 570 soorten) volgen op enkele inleidende hoofdstukken en worden gevolgd door vrij uitgebreide soortbeschrijvingen. De inleidende teksten beschrijven de ligging van het beschreven gebied, het klimaat en de vegetatie, de belangrijkste habitats, de avifauna en de beschermde gebieden. Verder is er een apart hoofdstuk "Using this book". De gids behandelt, de naam zegt het al, een kleiner deel van het westen van Afrika dan BofWA. Toch worden er ruim 80 soorten beschreven die niet in BofWA terug te vinden zijn. Wie nu denkt BofWA niet meer nodig te hebben, wanneer hij door een ander West-Afrikaans land trekt, komt bedrogen uit, want in dat boek staan weer zeker 110 soorten die niet in BTG terug te vinden zijn. Nu is het vinden van dezelfde soort in beide boeken overigens zo nu en dan een moeilijke klus gebleken. Niet alleen in ons koude kikkerlandje is men bezig de vogelnamen aan de lopende band te veranderen. In Afrika (Engeland?) kan men er ook wat van. Sommige soorten uit BTG zijn alleen in BofWA terug te vinden, omdat de tekeningen nog op elkaar lijken. Zowel de Engelse als de Latijnse naam heeft men veranderd: b.v. Brown Akalat *Malacocincla fulvescens* in BofWA is in BTG Brown Illadopsis *Illadopsis fulvescens* geworden. De oude naam is vaak niet terug te vinden in het nieuwe boek, dit ondanks het feit dat de auteurs in het hoofdstuk "Using this book" aangeven dit wel te zullen doen. Het komt het terugvinden van een middels de oude naam bekende soort niet ten goede. Van veel soorten is trouwens de naamgeving aangepast aan

de thans algemeen gangbare. Voor een deel gaat het om namen die aangepast zijn aan de al veel langer geldende officiële Engelse naamgeving (b.v. de Dodaars heet nu gewoon *Little Grebe* i.p.v. *Dabchick*). Van veel van de Afrikaanse soorten is de nomenclatuur aangepast aan die welke gevolgd wordt in *The Birds of Africa* van Dowsett & Forbes-Watson (1993), zodat nu hopelijk voor langere tijd een uniforme naamgeving van deze soorten gewaarborgd is.

In BTG staan vooral meer overwintelaars (die dus zomers of tijdens de trektijd bij ons zitten) afgebeeld (een derde deel van de nieuwe soorten). Soorten die we allen kennen natuurlijk, maar waarvan het wel prettig is dat ze toch staan afgebeeld (b.v. Lepelaar, Wintertaling, Kuifeend, Buizerd). Een groep soorten, die in BTG vrijwel alle staan afgebeeld (11 i.p.v. 4 in BofWA), is die van de *Cisticola*'s (familie van onze Waaiersaartzanger). De soorten uit deze familie lijken erg op elkaar en de groezelige zwart-wit afbeeldingen in BofWA zijn nauwelijks behulpzaam bij de determinatie. Wat dat betreft is BTG een hele verbetering. Op pag. 303 is bovendien een dwarsdoorsnede door de Gambiaanse habitats gemaakt met daarin aangegeven waar je welke soort *Cisticola* kunt verwachten. Bij alle soorten waarvoor dat relevant is, staat trouwens een opsomming van soorten waarmee verwarring op kan treden. Dit is een zeer behulpzaam deel van de tekst, want er komen nogal wat soorten voor die sterk op andere lijken. Noemenswaardig is het ontbreken van veel niet-broedtijd kleden van soorten waarvoor dit wel relevant is. Veel van de winterkleden van wevers, zoals bijvoorbeeld de *Village Weaver* en *Yellow-backed Weaver*, zijn niet terug te vinden in de illustra-

ties. Hierdoor kan het herkennen van deze soorten bij een bezoek aan het gebied in de wintermaanden moeilijk zijn. Vooral de betere indeling, de redelijk goed verzorgde afbeeldingen en het afbeelden van vrijwel alle soorten in het beschreven gebied maken, dat met het verschijnen van dit boek het determineren van de vele vogelsoorten in dit deel van Afrika weer een stuk gemakkelijker geworden is. Er ligt nu een goede veldgids, die hopelijk het begin vormt van een langere reeks veldgidsen voor dit vogelrijke continent. Een onmisbare reisgeenoot voor een ieder die op zijn vogelreizen richting Gambia en Senegal trekt. Voor diegenen, waarvan het reisdoel in de buurlanden van deze twee landen ligt, is het zeker een zeer bruikbaar extra hulpmiddel bij het determineren van de aldaar voorkomende vogels. – *Berend Voslamber*

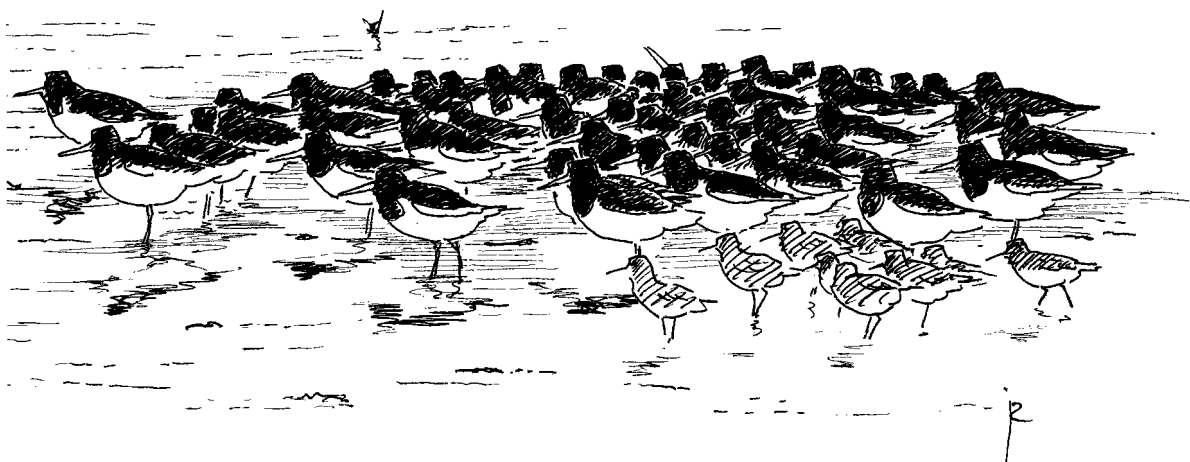
VERSLUYS M., ENGELMOER R., BLOK D. & VAN DER WAL R. (M.M.v. J. N. IJNSEN) 1997. *Vogels van Ameland*. Friese Pers Boekerij, Leeuwarden. ISBN 90.3301.7318. P. 452. Prijs f 59,-.

Het Waddengebied is met stip het grootste natuurlijke landschap van Nederland en qua diversiteit en internationaal belang geniet het gebied een reputatie die er niet om liegt. Wie echter denkt dat de beschermingsstatus daarmee grondig geregeld is, komt bedrogen uit. Alleen al om die reden kan vol lof worden gesproken over het werk dat is verzet door de *Fryske Feriening foar Fjildbiology*. Onder de strakke regie van Michiel Versluys is een boek uitgekomen dat niet mag ontbreken in de boe-

kenkast van de breed geïnteresseerde natuurliefhebber en de naar verbanden zoekende veldonderzoeker. De samenstellers zijn er uitstekend in geslaagd om de reeks van tellingen, die in de periode 1977-89 haar beslag kreeg, om te zetten in een leesbare pil. De gegevens zijn voor een aanzienlijk deel tot en met 1996 bijgewerkt.

Het boek opent met een toelichting over de gevolgde werkwijze, noodzakelijk om enig idee te krijgen van de waarde van het gepresenteerde materiaal. Uit het hoofdstuk blijkt dat de samenstellers krankzinnig veel vrije tijd hebben verspijkerd om de gegevens op een rij te krijgen. Zeer lezenswaardig is het hoofdstuk dat een brug slaat tussen landschap en vogels, zonder geneuzel over door computers berekende broedvogelgemeenschappen. Hoewel veel vogelaars Ameland kennen als een eiland waar de toeristenindustrie rigoureus haar slag heeft geslagen laat dit hoofdstuk zien dat er landschappelijk nog veel valt te genieten (wie eenmaal de polders, de Hon of de Lange Duinen heeft gezien weet waarover het gaat). Dit hoofdstuk kan als een helder college fysisch-geografische ornithologie worden gezien.

Helder verwoord is het hoofdstuk over de betekenis van Ameland voor winter- en trekvogels en voor broedvogels. Liefst 15 watervogelsoorten halen de 1%-norm en van Rotgans, Bergeend, Scholekster en Wulp wordt deze internationale norm zelfs vele malen overschreden. De lijst met 25 Rode Lijst-broedvogels die het boek vermeldt, is helaas alweer achterhaald. Vijf soorten zijn inmiddels verdwenen en de aantallen bij een aantal voorheen voor het eiland kenmerkende soorten zijn lager dan ooit. Dit geldt met name voor Velduil en Grauwe Klauwier, waarvan in 1997 nog maar één paar op het eiland

werd aangetroffen. Ook de Velduil heeft betere tijden gekend, maar ondanks de aanleg van een golfbaancomplex blijft Ameland het belangrijkste gebied voor deze soort in Nederland.

Het beste hoofdstuk gaat over de wadvogels op Ameland. De auteurs van dit hoofdstuk presenteren een methodisch hoogstaande telreeks die al in 1972 begon. Marcel Kersten, Kees Rappoldt en Kees van Scharenburg schetsen een gedetailleerd beeld van een groot aantal watervogels op het eiland. Verplichte kost voor (aspirant)tellers in getijdengebieden zijn de paragrafen over wadvogels en getijdencycli, en de patronen rond hoogwatervluchtplaatsen en laagwater trek.

Zeer genietbaar is het hoofdstuk over de roofvogels buiten de broedtijd. Tijdens een 16-tal tellingen zijn elf verschillende soorten waargenomen en werden per telling, afhankelijk van het jaargetijde, 68-177 exemplaren genoteerd. Hoewel het tellen van pleisterende roofvogels op een methodologisch mijneveld stuit, maken de auteurs aannemelijk dat Ameland waarschijnlijk tot de meest roofvogelrijke gebieden in Nederland behoort, vooral voor Ruigpootbuijzerd en Blauwe Kiekendief. Helaas ontbreekt hier aandacht voor de relatie met prooidieren, waaronder de Veldmuis (Ameland is het enige Waddeneiland waar deze soort voorkomt). Ook wordt er soms wat te makkelijk een aantalsverloopje gegeven, terwijl het aantal tellingen toch vrij beperkt is. Het hoofdstuk over de najaarstrek had van mij niet gehoeven. Het aantal tellingen is te gering om de gedane uitspraken getalsmatig te onderbouwen.

Een aanzienlijk deel van deze dikke pil bestaat uit soortbeschrijvingen. In dit hoofdstuk komen zowel de vogelaars uit het piepercircuit, natuurtoeristen als de naar kennis hunkerende profs aan hun trekken. In de soortbesprekingen worden van de belangrijkste soorten jaarpatronen en trendgegevens gepresenteerd. Aantalsontwikkelingen op populatieniveau (Rotgans, Zilverplevier) of de effecten van wanbeleid (Eidereend, Scholekster) worden door heldere figuren ondersteund. In hun streven naar volledigheid zijn de makers echter voor een deel aan hun doel voorbijgeschoten. De teksten zijn niet altijd evenwichtig en er moet heel wat gelezen worden om aan de relevante informatie te komen. Dat neemt niet weg dat een aantal soortbesprekingen wel de juiste opzet laat zien. Let bijvoorbeeld op de besprekingen over de drie soorten kiekendieven; verplichte kost voor specialisten!

Een speciaal woord dient aan de maker van de figuren te worden gericht. Daar waar sommige avifauna's op dit punt de mist zijn ingegaan, heeft Joop Niek IJnsen fraai werk afgeleverd. De keuze van de tekeningen en foto's is voortreffelijk. Ik had zelf nog nimmer een foto van Philip Friskorn gezien, maar de prachtige Ruigpootbuijzerd en Drieteenstrandloper zijn wonderschoon.

Deze uitgave zal bij veel mensen de nodige geestdrift opwekken. Ik hoop daarom ook dat de vele vogelaars op Ameland beseffen dat dit boek geen eindpunt is, maar juist een nieuwe stimulans om zoveel mogelijk cruciale informatie te verzamelen. Op een eiland als Ameland moet het niet zo moeilijk zijn veldwerk uit te voeren! – Rob Vogel

POELMANS W. & VAN DIERMEN J. 1997. *Broedvogels van Midden- en Oost-Brabant*. Provincie Noord-Brabant, 's-Hertogenbosch. 276 p. Prijs f 40,-.

Vermoedelijk was ik niet de enige die verheugd opveerde toen ik voor het eerst in vele jaren weer eens een gelegen publicatie over vogels in Oostelijk Brabant aan mijn borst mocht drukken! Hoe mooi waren hier de jaren zeventig en tachtig, toen tellen en inventariseren in de Kempen al was wat de klok sloeg. Jammer genoeg is het veldwerk daarna ingezakt en met weemoed moeten we terugdenken aan de tijd dat het puikje van de Nederlandse vogelaars reikhalzend uitkeek naar prachtige artikelen in periodiek "De Roodborsttapuit" (inmiddels ter ziele) en lezenswaardige producten als "Vogels in Midden-Brabant" alom werden geprezen. Daarna bleef het stil, zodat "Broedvogels van Midden- en Oost-Brabant" inmiddels in een duidelijke behoefte voorziet.

Toch is het boek geen klassieke avifauna, maar eerder een bundeling van de broedvogelgegevens waarvan de, helaas behoorlijk verouderde, provinciale karteringen de ruggengraat vormen. De inventarisatiemedewerkers van de provincie namen in 1983-87 het agrarisch cultuurlandschap onder de loep, daarbij geassisteerd door meer dan honderd vrijwilligers. Van de andere landschapstypen zijn de (deels gepubliceerde) gegevens opgenomen die hier in de jaren tachtig en negentig door de Brabantse waarnemers zijn verzameld.

Het onderzoeksgebied, gevolgde werkwijze en provinciaal natuurgebied worden summier beschreven. Opmerkelijk is dat bij de methodiek wordt vermeld dat in de agrarische gebieden een karteersnelheid van gemiddeld 100 ha per uur is aangehouden! Een meer dan fabelachtige inventarisatiesnelheid die, al voordat we een blik hebben kunnen werpen op de resultaten, verraadt hoe droef het met de vogels in het Brabantse boerenland moet zijn gesteld. De bos- en natuurgebieden zijn in afzonderlijke hoofdstukken beschreven, waarbij per terrein inventarisatiegegevens zijn vermeld. Het leeuwen-deel van het boek bestaat uit prettig leesbare soortteksten waarbij per soort een kaart met de verspreiding in de onderzochte agrarische gebieden is opgenomen.

Al bladerend door de soortteksten blijkt al snel dat door de sterke ontwatering van het cultuurland tal van voorheen waardevolle beekdalen, natte heidecomplexen en vennen sterk in kwaliteit achteruit zijn gegaan. En het gaat nog steeds bergafwaarts; zo waren rond 1995 nog 5-6 Korhanen aanwezig maar de soort heeft inmiddels in Brabant de kraaienmars geblazen. Opmerkelijk is dat de auteurs pleiten voor herintroductie van Korhoenders, terwijl de schaal van habitatherstel hier geenszins aanleiding voor geeft.

Per soort is een schatting gegeven van het aantal broedparen. Deze lijken vaak aan de hoge kant, o.a. 320-400 paar Waterrallen, 475-600 Houtsnippen en liefst 70-100 ijsvogelparen in topjaar 1995. De ramingen zijn moeilijk op waarde te schatten, te meer omdat het in Midden- en Oost-Brabant maar niet wil lukken om jaarlijks een betrouwbaar beeld te krijgen van de meer zeldzame broedvogels. Dit geldt helaas ook voor de Nachtzwaluw, terwijl de streek toch eenderde van de Nederlandse populatie herbergt! Hopelijk zal het verschijnen van dit boekwerk de vogelaars in Oostelijk Brabant een nieuwe impuls geven om de ontwikkeling van hun zeldzaamheden weer op de voet te gaan volgen! – Rob L. Vogel

Verder ontvangen

- BARRÉ N. & BARAU A. 1996. Oiseaux de la Réunion (Deuxième édition revue et corrigée par Barré N. & Jouanin C.). Les Editions du Pacifique, Parijs.
- WOLFF W. J. (ed.) 1998. The end of the East-Atlantic Flyway waders in Guinea-Bissau. WIWO-report 39.
- TULP I., SCHEKKERMAN H., BIERSTMA T., JUKEMA J., DE GOEIJ P. & VAN DE KAM J. 1998. Breeding waders at cape Sterlegkgova, Northern Taimyr, in 1994. WIWO-report 61.
- VEERMAN T. & WESSELS H. 1998. Cranes (*Grus grus*) in NW-Russia in autumn 1996. WIWO-report 59.
- VAN DER HAVE T., BACETTI N., KEIJL G. O. & ZENATELLO M. 1997. Waterbirds in Kneiss, Tunisia, february 1994. WIWO-report 54.
- VAN DEN BRINK B., BIJLSMA R. G. & VAN DER HAVE T. 1998. European songbirds and Barn Swallows *Hirundo rustica* in Ghana: a quest for Constant Effort Sites and Swallow roosts in December/January 1996/97. WIWO-report 58.
- SCHOPPERS J. 1996. Broedvogels van Malburgen en Immerloo in 1996. VWG Arnhem e.o., rapport 96-1.
- GERRITSEN G. J. 1997. Ganzen en Zwanen in Overijssel. Prov. Overijssel.
- WERKGROEP EVALUATIE SLUFTER 1997. Evaluatie milieu effect rapportage "Slufter" over de periode 1986 tot en met 1996. Rijkswaterstaat Dir. Zuid-Holland.
- HERROELEN P. 1997. Naamlijst van de vogels van België (soorten, ondersoorten, status en aantal broedparen) 1901-1995. Eigen beheer, Boutersem.
- BRAAM A. & POELMANS W. sine anno. Weidevogels in Noord-Brabant. Een overzicht van aantallen en trends in 1990-1993. Provincie Noord-Brabant.
- ENGELMOER M. 1997. Pleisterende Ganzen en Zwanen langs de Waddenkust seizoen 1996/97. Altenburg & Wymenga, Veenwouden, rapport 159; Wadvoelwerkgroep FFF, Ferwerd, rapport nr. 12.